

Acésta fôia ese cate 3 côle pe luna si costa 2 fiorini v. a. pentru membrii asociatiunei, éra pentru nemembrii 3 fr. Pentru strainatate 10 franci cu porto postei.

TRANSILVANI'A.

Fôia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Abonamentulu se face numai pe cate 1 anu intregu. Se abonéza la Comitétulu asociatiunei in Sibiu, séu prin posta séu prin domni colectoru.

Nr. 12.

Brasiovu 15. Iuniu 1870.

Anulu III.

Fragmente din istori'a lui Ioanu Bethlen.

(Continuare).

Mich. Teleki se reintôrce dela Satumare cu una epistola a generariului Copp, adresata principelui Apafi din 6. Maiu 1664 sî coprindietória de optu puncte, dintre care unele corespundu impregiurariloru de atunci, éra altele mergu pana la nerusinare. Dupace adeca Copp dechiara pe Martinu Moldovanu de unu comandante imbecilu, din ale carui mani turcii voru rapi de siguru Székelyhida, pretinde cu totuadinsulu, cá Apafi se calce invoiél'a inchiaieta cu soldatii nemtiesci si se'i dea pe man'a lui, séu incaí se'i maltrateze astfeliu, in càtu se péra toti; mai incolo Copp cere, cá M. Apafi se se faca spionulu imperatului, jocandu pe man'a lui tóte scrisorile ungueniloru refugiatu si tradandu tóte planurileloru; in fine astépta dela Apafi, cá nu cumuva se ésa turciloru in ajutoriu, dechiara totu-unadata, cá dieu elu, Copp, nu va scóte garnisónele nemtiesci din Gherl'a, Betlénu sî Cetatea-de pétra, pentrucà acelea sunt bine acolo unde sunt, din contra pretende, cá principele se dea preste nasu generariloru sei Pav. Béldi sî Gilányi, déca aru cuteza a mai seduce vreo garnisona la rebeliune*).

Copp facea acestea pretensiuni in numele imperatului Romaniloru; de aceea Mich. Apafi sî consiliarii sei éراسi se affá in perplecsitate, éراسi se clatiná intre dóue poteri, pentrucà neci le dá man'a se accepte conditiunile némtiului de fric'a turciloru, neci se le respinga, de trica cá se nu cada in urgi'a lúmei crestine. In fine principele se decise a trimite pe Baltasaru Macskási la Satumare; pentrucá se spuna lui Copp, cá déca cei imperatesci nu voru face vreuna demustratiune cu arme asupra Transilvaniei, atunci Apafi ne mai potendu resiste la urgitatiunile marelui veziru, se va vedea constrinsu a se scóla cu arme asupra Ungariei; deci Copp se'i spuna, cá ce mesure cugeta elu a luá in acestu respectu.

Intre acestea Copp sî canoniculu Kászoni nu asteptara multe consultatiuni, ci audiendu numai din fama órba, cá comitele Franciscu Rhédei, comandantele cetatei Hustu din comitatulu Maramurasiu, ar fi moritu, acelu iesuitu Kászoni pléca indata cu óste spre a ocupa numit'a cetate renumita de tare. Cetatea

*) Particulariter etiam Paulo Béldi et Gilányi aliiisque si qui essent, iungatur, ne prout antehac factum est, unum seu alterum praesidium ad seditiones vel rebelliones quocunque movere ausint. Pag. 121.

Hustu impreuna cu numitulu comitatu se tienuse din vechime totu de Transilvani'a. Audiendu inse Kászoni, cá Rhédei este in viétia, si intrebatu fiendu cá ce cauta elu cu atàta óste pe pamentulu Transilvaniei, reverenti'a sa se sciù reculege si mintí un'a buna dicèndu, cá a venitu numai de visita la dn. Rhédei; éra óstea venise numai pentru securitatea scumpei sale persóne.

In Aprile generariulu nemtiescu Susa luase dela turci cetatea Nitra prin multa versare de sange, dupa care acelasi generariu indata sî scrise lui M. Apafi, cá nu cumuva se ésa cu óste in ajutoriulu turciloru, ci se remana in tiéra, pentrucà elu, Susa, se apropie cu óste mare spre confinele Transilvaniei, spre a tiené din acésta parte pe turci in respectu. Acea epistola a lui Susa pórtá dat'a din 21. Aprile. In acelasi tempu inse delegatulu marelui veziru stá nemiscatu in Alb'a-Iuli'a sî cerea pe fiácare dí tributulu de optudieci mii de taleri sî óstea transilvana intréga in contra némtiloru. Pe atunci se intemplá tragicomic'a scena cu principele M. Apafi, candu elu iritatu sî nacajitu de móрте prin turci, in un'a de díle incepù se'i blastame cumplitu, dicèndu intre altele: Dupace in viétia acésta nu avemu scapare de cumplit'a rapacitate a turciloru, se dea Ddieu, cá pe ceea lume atàtu noi, càtu si ceilalti crestini se privimu din paradisu, cumu scelerat'a natiune otomana aruncata in fundulu iadului suferé torturele meritate.

Pentrucá se nu se arate neascultatoriu de poruncile turcesci, M. Apafi luá dispositiuni, pentrucá la optu díle dupa rosalii se se concentreze pe campi'a dintre Alb'a-Iuli'a sî Teiusiu patru mii de óste alésa. Acésta se sî intemplá toema pre candu veni scirea positiva, cá turcii au suferitu un'a bataia grea dela crestini la Oradea sî cá orasiulu (urbea) Oradea caduse in manile acestora, éra turcii se strimtorasera in fortaréti'a de acolo. Se reintôrce sî Balt. Macskási dela Satumare cu respunsu datu in scrisu sî prin graiu, dupa carele Copp sî Kászoni era determinati acumu cá neci-unadata, nu numai a face incursiuni pasagere in Transilvani'a, ci a ocupa tiér'a intréga cu óste nemtiésca, ba pop'a Kászoni inca sî amenintiá dicèndu, cá imperatulu numai in favórea Transilvaniei ar fi portandu acea guera grea, sî cá imperatulu are se'si resbune de ardeleni, pentrucà acestia mai inainte 'si batusera jocu de clementi'a lui.

(Duóe victorii partiali pana la ce mesura infoiesera trufi'a partitei iesuitice din Ungari'a!)

In dio'a in care'si dete Macskási raportulu seu dela Satumare, unu altu solu alu marelui veziru ajunsse la principele, spre a'i cere cá se ésa indata cu óstea in Ungari'a. Totu in acelea díle se respandise faim'a, cá vinu tatarii in tiéra. Asia de un'a parte haiduci si nemti, de alt'a tatarii. Aristocrati sí poporu incepura se fuga in tóte partile. Faim'a inse despre tatarii esí mintiunósa.

Baltasaru Macskási fu trimisu din nou la Copp sí la Kászoni spre a'i roga, cá se desiste dela orice invasiune, cà-ci batai'a ce luara turcii la Oradea este de ajunsu, pentrucá se'i retiena pe ei dela invasiune; éra in càtu pentru punctele aduse de Teleki se le spuna, cà preste puçinu se va da respunsu. Abia manecà Macskási spre Satumare, pre candu éca vine una epistola dela agentulu tieriei Ladislau Baló, scrisa in 28. Maiu n. 1664 din castrele marelui veziru dela cetatea Sigetu. In acea scrisóre se face cunoscutu, cà ambele armate ostili se apropie un'a de alt'a, cà turciloru tocma le venira mari succurse de ianiceri sí de calareti. Ací Ioanu Bethlen díce, cà scriendu acestea îi tremura man'a de frica, cá nu cumuva turcii se ésa victoriosi, cà-ci atunci ar fi pace de Transilvani'a. Cu alte cuvente: Transilvani'a decadiuse a càtu de afundu, in càtu ea cu tóta minunat'a sa positiune geografica, neci-decumu nu se mai simtia in putere de a obserba una neutralitate armata absoluta, séu in casu de a i se ataca neutralitatea, a o apara sí a'si vende independenti'a cu celu mai scumpu pretiu din lume, precumu o au vendutu elvetianii, ingropandu in valile sí muntii loru corpuri intregi de a le lui Napoleonu I.

In acestu anu, a cincea dí dupa rosalii, se nasce lui Apafi unu pruncu, botezatu apoi cu numele Georgie.

In optu Iuniu Mich. Apafi tiene in campi'a de langa Teiusiu consiliu cu 21 boieri sí consiliari, spre a respunde la cele optu puncte séu pretensiuni ale lui Copp sí Kászoni, formate in numele imperatului sí trimise prin Teleki. Cu data din 12. Iuniu se subscrie unu respunsu constatoriu totu din optu puncte sí apoi se dà éra si lui Mich. Teleki, cá se'lu duca la Satumare. Aceluiasi Teleki i se mai comisera inca sí alte afaceri, asupra carora avea se negotieze cu Copp sí cu Kászoni, éra lui Martinu Moldovanu comandantului din Székelyhid'a, pe care Ioanu Bethlen ilu lauda cá pe unu barbatu de caracteru tare (vir constantis ingenii), i se comite in secretu, cá déca nemtii voru incerca se reocupe acea fortarétiá, elu se nu se opuna!

Respunsulu din 12. Iuniu datu de Mich. Apafi sí de consiliarii sei generariului Copp sí canonicului Kászoni marturisesce din nou sí mai presusu de tóte despre imbecilitatea aristocratiei transilvane din diumetatea a duó'a a vécului alu 17-lea. Ardelenii in acelu respunsu promitu imperatului, nemtiloru si ungureniloru mai tóte câte pretensera aceia dela ei, de alta parte inse tremura cá vérg'a de friculiti'a turciloru. Pe soldatii nemtiesci nu'i dau ce e dreptu, spre

impuscare séu spendiurare, promitu inse lui Copp, cà'i voru dimitte din sierbitiu si cà'i voru cumpata asia, in càtu aceia se péra de fóme sí de golatate. Se róga de nemti sí de ungureni pre totu ce au ceia santu, cà nu cumu-va se dea pe fatia acea corespondentia secreta, cà de voru afla turcii, va fi vai sí éra vai de ardeleni. Apafi se escusa cu multe vorbe, cà a fostu constrinsu a subscrie patent'a din castrele dela Strigonu, se róga inse, cá imperatulu se lase protestantiloru libertatea religiósá. In càtu pentru esirea cu óste in ajutoriulu turciloru, Apafi sí boierii spunu curatu, cà ei acésta trebuie se o faca, pentrucá nu sunt de capulu loru, ci supusi ai turciloru; apoi cà ei se afla intre duóe focuri, adeca între turci sí între persecutiunile sangeróse ale iesuitoru*).

In punctele separate comise lui Teleki se cere din nou, cá Gheri'a, Betlénulu sí Cetatea-de pétra, cumu sí Székelyhid'a dupa inchiatierea pabei se fia desiertate de garnisón'a nemtiésca. Lasanduse acelea fortaretie cu totulu in posesiunea Transilvaniei, éra pacea se se inchiatia numai sub conditiune, cá turcii se se departe cu totulu din Oradea.

Intre acestea trimisii turcesci venea unii dupa altii sí cerea tributulu in suma de optu dieci de mii de galbini, cumu sí cá Apafi se ésa turciloru in ajutoriu cu intrég'a armata sí se se impreune cu Domnulu Munteniei, cu alu Moldovei si cu pasii dela Oradea sí Agri'a.

Totu atunci Copp comanda in Transilvani'a una invasiune cu trei scadrone de nemti sí sieptesprediece companii compuse din drosdele ómeniloru (colluvies). Aceia predara sí omorira cumplitu pana la Clusiu. Ioanu Bethlen enarandu acésta invasiune díce: In his omnibus (rapinis, caedibus, stupris) germanos hungaris longe modestiores fuisse fatendum est. Adeca: Trebuie se marturisimu, cà in tóte acestea rapine omoruri, desfrenari trupesci, nemtii era multu mai moderati decátu ungurii. Comandantele nemtiloru Ioannes Baptista promisse, cà ceea ce voru fi rapitu ai sei, va cerceta sí va restitui totu. Comandantele ungurescu Kökenyesdi, unu talchariu de profesiune, nu a voitu se dea nimicu.

Éca cà in 11. Iuniu vení unu altu solu cu epistola dela marele veziru, care facea cunoscutu lui Apafi, cà turcii au batutu pe nemti, luandu-le cu asaltu Cetatea nóua (facuta de comitele Zrini pe rip'a riu-lui Mura), cà acumu Apafi póte remané acasa, pentrucá se voru apropiá turcii incóce. Totu in acestu intielesu scrise sí Ladislau Baló, care pe atunci era agentu din partea Transilvaniei langa marele veziru.

Atunci boierii tieriei, carii se tienea de partit'a

*) Éca din tectstu: Utinam hujus quoque puncti effectuatio esset in potestate nostra sita! Sed cum nostri juris minime simus, facimus non id quod volumus, sed quod regentis (ottomanni) jubet saevitia. . . Non bruta, non trunci sumus, aerumnas nostras cum dolore sentimus, respirium precibus implorantes. Hinc furor Dominantis, illinc christiana nos pungit affectio etc. Pag. 134—136.

turcésca, isi inaltiera capetele, sî incepura a injura sî a dechiara pe nemti de insielatori. Apafi insusi demandà comandantelui din Székelyhid'a, anume Martinu Moldovanu, cá acea fortarétiá se nu o dea imperatului nemtiloru.

In acelasi anu 1664 Joannes Daczo, care ducea tributulu la Pórta, acusatú cá ar voi se restórne pe Apafi, scapà de captivitate cu marele juramentu ce a pusu.

Pe 20. Iuliu se conchiama dieta, in care se incingú din nou certe mari, totu din caus'a tributului turcescu.

Garnisónele nemtiesci traia din spinarea poporului pe acolo, pe unde era asiediate. Cei mai multi membrii, éra mai alesu sasi strigá, cá déca sunt supti sî storsi de nemti, nu voru potea platí tributulu sî la turci; camaril'a inse stricá totu ce facea diet'a.

In acelea díle vinu dela Leopoldu duóe scrisori catra Apafi, un'a din Lintiu cu dat'a din 17. Iuniu, alt'a din Vien'a 4 Iuliu, prin care arata, cá trimite pe consiliarinlu seu comitele Rotol (Rhottal) cá plenipotenté, pentrucá Apafi se se intieléga despre tóte cu acesta, cu Copp sî cu Kászoni prin delegati. Leopoldu acceptà conditiunile de deunadi puse prin Teleki. Rhottal inca'i promite de dato Cassoviae 13. Iuliu, cá caus'a protestantiloru din Ungari'a inca se va compune dupa dorintia.

Acumu inse Apafi incepuse a se feri de nemti. Intr'aceea in 1. Augustu venea sciri, candu cá generariulu Susa batuse cumplitu pe Harsan pasi'a dela Bud'a sî cá pe armat'a romanésca (Valachiae) o ar fi proffigatu in o batalia crunta la Ujvár (juxta arcem novam), luandu-le tóta artileri'a, candu éra cursoriulu lui Apafi trimisu de multu la m. veziru, in 3. Aug. aduce scirea si epistola dela veziru, cá elu ar fi cutropitu (evertisse) fortaréti'a noua „Zrimiensem,” cumu sî Kiss-Komárum Canissae vicinum, dupa care a plecatu cu armata nenumerabile catra riulu Rabu. Totu atunci m. veziru cere din nou tributulu.

Lad. Baló scrie totu asia, adaogéndu, cá m. veziru va merge dreptu asupra Vienci, cá castrele'i sunt pe rip'a Rabului, cá crestinii cá vreo 60 mii ilu amerintia din ceea ripa.

Éca inse cá in aceeasi dí vene sî Sigism. Balintfi, trimisu pe ascunsu de catra malcontentii din Ungari'a la Apafi, cá se'i céra ajutoriu. Apafi, care atunci se aflá in Ernotu, se intielege cu P. Béldi pe din dosulu celorulalti consiliari, apoi recomanda pe malcontenti la m. veziru.

Partit'a nemtiésca afla despre acésta; palatinulu serie lui Apafi, cá se nu se amestece in afacerile Ungariei.

In 1. Aug. fu batali'a cea mare dela riulu Raab, unde turcii fusera proffigati si goniti pana la Alb'a-regala, unde apoi le vení ajutoriu.

La pag. 172 I. Bethlen arata, cá „Sceleratissimus Kutsug-bassa” dela Oradea éra si face incursiune si preda in Transilvani'a, éra provocatu de Apafi, cá

se dea ratiunea faptei sale, ii dà respunsu: Nullum Ott. Portae minus fidum, christianisque conniventionem exstitisse; ceea ce insemna, cá din toti principii Transilvaniei neci-unulu nu a fostu mai mintiuosu, catra Pórta otomana mai necredintiosu, si care se fia conspiratu mai multu cu crestinii. Éra lui I. Bethlen, acestui istoricu, ii nuntia: Ott. Portae proditorem, (principisque) sui consilia fascinatem, ex fide digna se scire Hungarorum informatione, — apoi ii amerintia cu tóte relele. Adeca alti boieri denuntiasera fórté reu pe Bethlen la turci.

Valent. Szilvási fu trimisu la Pórta cu 80 mii taleri, cu instructiune strinsa, cá se facea totu ce va sci pentru micsiorarea tributului sî pentru restaurarea seu reintregirea teritoriului tiei.

Cosmus Horvath trimisu la Rhottal in Cassovi'a aduce respunsu fórté bunu.

Copp si Kászoni ceru pe nemtii, carii desertasera candu cu revolt'a din Clusiu. Apafi raspunde: Sila nu le voi face; de opritu nu'i oprescu. $\frac{1}{3}$ parte se ducu la nemti, ceilalti remanu in tiéra.

Status regni Transilvaniae trimitu pe M. Teleki in calitate de delegatu la Leopoldu, cá se'i gratuleze de victoria, se multiamésca si se recomande tiér'a la patrociniulu lui cu totuadinsulu. Stef. Nalátzi vicemarsialulu curtei se opune, cá elu era de partit'a turcésca.

Pacea din 20. Sept. 1664 inchiaieta intre Leopoldu si intre sultanulu turcescu asigura Transilvaniei dreptulu electoralu, nu asigura inse hotarale tiei, apoi mai decide, cá Székelyhid'a se fia derimata.

Audiendu Ioanu Bethlen de acestea conditiuni, suspina dicéndu: Extabesco, fateor, prae futuro metu, dum haec scribo. Adeca: Marturisescu cá me uscu de fric'a viitoriului, candu scriu acestea. Elu adeca se teme, cá turculu acuma se va scula in contra Transilvaniei, precumu au facutu odenióra cu grecii, apoi precumu pe greci nu'i ajutasera ungurii, asia neci pe ei nu'i va ajuta nimeni.

Abia se inchiaie pacea, candu m. veziru sî pretende cu totuadinsulu derimarea Székelyhidei si amerintia. Teleki in caletori'a sa spre Vien'a stà la generariulu Copp in Satumare, unde dupa 4 díle vine dela Cassovia comitele Rhottal in calitatea sa de plenipotenté imperatescu. Acesta indémna pe Teleki, cá se se reintórca indata la Transilvani'a cu câteva puncte, pe care i le dictà elu in numele sî in persón'a imperatului. Rhottal sustienea, cá acésta guera din urma s'ar fi portatu numai sî numai in favórea Transilvaniei pentru apararea privilegialoru ei; deci, adaoge elu, ardelenii se nu se opuna la ruinarea numitei fortaretie, totu-odata se recunósca sî se multiamésca imperatului; de alta parte imperatulu inca promite, cá fortaretiele sî cetatile transilvane ocupate de garnisónele sale este paratu a le desierta sî a le lasa in grija transilvaniloru, sub conditiune inse, cá nu cumuva acestia se le lase pe manile sî in potestatea turciloru; éra Székelyhid'a se o ruineze neaparatu, pen-

trucà pana nu se va face acésta, imperatulul inca nu va desierta un'a alt'a din fortaretiile tieriei. Mai incolo fiinducà se aude, cà marele veziru s'ar apropié cu óstea sa spre Oradea, Mich. Teleki se róge cu totuadinsulu pe principe sí pe dieta, cà orice ar pretinde turculu preste conditiunile pazei, nimicu se nu accepte sí se nu consimtia la nimicu, ce ar fi in contra pazei sí a tieriei.

Dupace voru esi garnisónele nemtiesci din locurile transilvane, principele si diet'a se recunósca prin reversale date in scrisu, „cà acésta guera fusese portata pentru binele Transilvaniei, se multiamésca pentru grija, aparare sí protectiune sí se se oblege, cà transilvanii voru tienea memoratele garnisóne totu-deauna in principatulul Transilvaniei, sí cà ei isi voru arata multiamit'a, cu care sunt datori imperatului sí ómeniloru sei, prin fidelitate, sinceritate sí devotiune.“ Mai inainte de tóte inse Székelyhid'a se fia asemenata pamentului, Székelyhid'a sí éراس Székelyhid'a!

Ardelenii inse toema din contra, era fórte neindestulati cu conditiunile pazei. Pre candu s'a reintorsu Mich. Teleki dela Satumare, diet'a tieriei era adunata la Seghisiór'a. Din acésta dieta se dau lui M. Teleki in 12. Nov. 1664 instructiuni atátu deschise, càtu sí secrete. Simburele aóeloru instructiuni, care cá cele mai multe acte de acestea remase dela betrani, suferu multu de polilogia, este: Dupa guera tributulu celu cumplitu totu a remasu pe cerbicea tieriei; deci acela se se reduca la sum'a vechia. Fruntariile tieriei se ni se restaure. Oradea (care avea cetate tare, fara a carei possessiune ardelenii nu se tienea siguri de locu) se fia desiértata de turci, mai alesu cà Ali-pasi'a jurase cà o va desierta si lasá in potestatea Transilvaniei. Ceru asecurare de possessiune pentru Transilvani'a in comitatele Zarandu, Biharea, Crasn'a, Solnocu mediocru, Clusiu si Doboc'a, care comitate nu era sigure de turci, éra in parte neci de nemti, séu adeca de garnisónele imperatului Romaniloru cá rege alu Ungariei. Conditieuna ruinarei fortaretiiei Székelyhid'a fu primita de catra dieta cu profunda dorere sufletésca, cu tóte acestea o votara „pentrucà asia placù la cei duoi monarhi.“ Diet'a promite, cà nu va face pe voi'a turciloru, adaoge inse in aceeași instructiune, cà turcii nu intréba pe nimini, ci facu orice reu dupa placulu loru, precumu se intemplà si inainte cu siese díle, cà turcii dela Oradea venira pana aprópe de Clusiu sí dusera in captivitate pe locuitorii comunei Borsi'a. Diet'a recunósce, cà prin guer'a din acelu anu Transilvani'a scapà de unu mare periculu; reclama inse cu amaratiune la imperatulul, cà in comitat. Bechesiu, Aradu, Biharea, Crasn'a mai multe mosii de ale ardeleniloru le-a luat fara neci-una judecata si le-a donatu la ómeni de ai sei. Iruptiunea de deunadi facuta la porunc'a lui Copp in Transilvani'a reduce la sapa de lemn pe multime de tierani; acestora inca se li se faca dreptate. In fine diet'a róga pe imperatulul, cà dupace Apati e recunoscutu si prin conditiunile

pazei de principe alesu pe viétia, dupace in aceeași pace este recunoscutu si dreptulu tieriei de a'si alege domnu, se oprésca pe Franciscu Rákoczi, cà se nu mai pórté titlu de principe alu Transilvaniei.

In instructiunea secreta diet'a comite lui Mich. Teleki, cà se spuna lui Rhottal si la curte curatu, cà déca nevoile Transilvaniei nu voru fi delaturate chiaru pe temeiu pazei acesteia, ardelenii voru spune la tóta lumea crestina, cà ei prin acea pace nu au fostu re-asiédiati in starea loru de mai nainte, ci mai virtosu, cà ei lipsiti de orice sucursu alu crestinatatei, voru peri preste puóinu. — Cu acestea Teleki merse dela Seghisiór'a la Satumare.

Dela pag. 194 pana la 201 Ioanu Bethlen scrie câte ceva si despre caderea lui Grigorie Ghica, domnului Munteniei, de suferintiele dómnei soóiei sale in Transilvani'a, cumu si despre ticalosiile boieriloru din ambele tieri.

Székelyhid'a se derimà in Decembre. Lui Ioanu Bethlen ii vene se planga din acésta cauza. In aceeași luna pruncutiulu Georgie alu lui Apati móre in comun'a Catin'a, pre candu famili'a trecea spre Clusiu.

(Va urma).

Calile ferate.

Acésta cestiune este un'a din cele mai importante pe terenulu economiei nationale. In patri'a nóstra inse scienti'a economiei nationale abia de câteva ani incóce incepù a reversa cevási radie de lumina, éra acéstea inca numai in un'a parte mica a populatiuniloru. Pare cà este unu farmecu, mai alesu pe ungaro-secui si pe noi romanii, cà chiaru si aceia carii amu invetiati si invetiamu câte ceva pe la scóle, de scientiele matematice si de cele fisice si de cestiuni practice ne ferimu, ba unii dintre noi ne damu aerulu, cà si cumu le-amu despretiui. Ce se facemu, asia amu fostu instruiti si educati in trecutulu nostru celu dorerosu, nu este culp'a nóstra, este inse de siguru marea nóstra nefericire, cà stamu acílea, unde ne vedemu. La moldavo-romani facu exceptiune in acestu respectu acei teneri, carii camu dela revolutiune incóce invetia in Franci'a, unde susu numitele scientie se propunu si se invetia mai bine decátu ori care altele.

Compatriotii nostrii neromani au unu vechiu pro-verbu, care se reduce la temperamentulu nostru celu apaticu, nepasatoriu, indiferentu; ei adeca ori-candu isi dorescu vreunu bine mare, dícu: „O de asi avea eu mentea cea díni urma a vlachului.“ Acésta insémna la ei atàta, cà romanulu dupa ce pate reu, dupa ce dà de daune si de calamitati, apoi reflectandu la ceea ce patí, iti scie spune prea nemeritu si prea frumosu, cumu ar fi trebuitu se cumpete, se faca, se deréga, pentrucà se castige, pentrucà se nu perda, se nu patia, se nu suferu.

Nu se p^ote nega, c^à l^à noi inca s'a vorbitu si s'a scrisu din candu in candu si despre calile ferate, adeca ne ocuparamu de ele camu atunci, candu ne lipsea altu obiectu de conversatiune. Apoi éca, camu din acésta cauza moldavo-romanii perdu la calile loru ferate, pentru câte apucara a da concessiuni, celu puçinu 15 milióne franci, cu tóte interesele loru pe 90 de ani inainte; éra romanii de dincóce? Dumnedieu se ne apere, cá se nu ne vina mintea nóstra romanésca tocma la urma, candu apoi va fi prea tardiu.

La noi inse s'a intemplantu si mai multu: s'au vediutu adeca ómeni, carii au sustienutu, c^à drumurile ferate nu sunt de nasulu nostru, c^à noi se nu le dorimu, c^à-ci poporul nostru inca nu ar fi matoru pentru cali ferate.

Dati se dícemu cu totii, c^à nu suntemu matori pentru calile ferate, c^à-ci intru adevèru asia si este; ne rogamu inse, cá se binevoiti a ne numí unu singuru poporu in tóta Daci'a, Panoni'a, Sarmati'a si in Iliricu, care se fia mai matoru pentru cali ferate si navigarea cu vapóra, care sunt una revolutiune sociala si politica in stilu colosalu. Intr'aceea noi mai scapamu din vedere unu lucru micu, éra acela este, c^à pe noi romanii dincóce de munti sufletu de omu nu ne intréba, déca suntemu matori séu nu, déca voimu séu nu voimu cali ferate in patri'a locuita de romani, ci iti venu regimulu si legislativ'a, capitalulu si technic'a, consulta si decídu; edifica si trecu preste tine cu locomotívele, precumu sbóra passerile pe de-asupra capulu teu; pentruc^à ce le pasa acestoru factori ai statulu si ai societatei europene, de reulu ce te intempina pre tine, candu binele sí castigulu loru este cu totulu extraordinariu de mare. Pentru ei reulu ce'ti facu tie, nu cade neci-decumu in cumpana; celu care nu p^ote alerga alaturea, remane, cade, dispare de pre scena, precumu disparu tiermii marei pentru celu care se departa cu corabi'a p'ntre valurile ei. Intr'aceea noi ne perdemu tempulu nereparabile cu alte si alte cestiuni sterpe, séu numai imaginate; ne certamu, precumu díce proverbulu nemtiescu, despre barb'a papei, séu despre limb'a in care va fi vorbitu sierpele cu mam'a Ev'a in Paradisu; cercetamu calitatea caramidei, din care s'a storsu apa; voimu se aflamu de siguru, câte palme va fi luatú Arie in tempulu sinodulu dela Nice'a, si alte cestiuni de acestea, despre care unii credu, c^à fara deslegarea matematica a loru, nationalitatea sí patri'a nóstra romanésca nu aru mai avea neci unu viitoriu.

Asia dara tocma pentruc^à nu suntemu matori, tocma c^à-ci amu remasu atátu de multu inapoi'a altora, se ne stergemu odata ochii, se ne scuturamu, se ne sufulcamu manecelè, in càtu déca astadi nu suntemu in stare de a face mai multu, incái se properamam a invetia iute sí bine dela altii totu ce ne lipsesce. Cautati numai inpregiuru aici acasa la noi: neci ingenieri, neci mecanici, neci macaru conductoru nu affi din midiuloculu nostru; apoi inse totu noi

protestamú sí sbieramú in contra invasiunei strainiloru. Déca nu mai sta necidecumu in poterea sí vointi'a nóstra de a evita, abate, departa dela noi aceea ce credemu c^à este reu pentru noi, se fimu mai prevedietori, mai nepregetatori, mai prudenti, sí se ne adoperamú a întorce reulu relativu spre binele si in avantajulu nostru.

Asia este, ungaro-secuú si sasii inca nu sunt multu mai buni decátu noi pe terenulu ce ni se deschide si despre care este vorb'a, c^à-ci in adevèru ei inca simtu adesea, c^à aru avea trebuintia de mentea romanulu cea din urma. Póte fi inse nescienti'a loru consolatiune pentru noi? Nimicu mai puçinu decátu acésta. Suferimú cu totii, unii din caus'a nesciintiei, altii pentru egoismulu celorulalti. Câtiva dintre sasi au inceputu a pricepe incái atáta, c^à pe terenulu economiei nationale in patri'a comuna trebuie se lucramu in solidaritate unii cu altii, adeca alaturea, umeru la umeru. Celulaltu elementu inse sémèna, cá sí cumu s'ar simti atátu de tare, in càtu se nu aiba trebuintia de concursulu, ne cumu alu romaniloru, dara neci alu germaniloru celoru mai luminati; ei voiescu se scia totu, adeca si aceea ce nu au invetiatu neci-unadata.

Créda altii ori cumu le place in cestiuni, precumu este si acésta a calilor ferate; éra noi, mai dícu una-data, se ne desteptamú, pana nu trecu evenimentele preste noi la ordinea dílei.

Aici in Brasiovu se afla infientiatu unu comitetu, ce se numesce alu calilor ferate, compusu din mai multi membrii alesi din tóte trei nationalitatile. Chiamarea acelu comitetu a fostu sí este de mai multi ani incóce, a se ocupa inadinsu numai cu cestiunea calilor ferate, a trage neincetatu informatiuni despre stadiulu in care va fi ajunsu aceea, a cere dela comuna, dela magistratu, dela comerciu si industria, cá in casuri de necesitate sí de periculu, ce ar amerintia pe acésta cetatea si districtulu, séu prin incercarile altora de a deturna de aici directiunea calilor ferate, séu de a le da de aici inainte vreuna directiune rea, se se ia mesuri aparatórie, prin petitiuni, memoriale, deputatiuni si alte midiulóce; a informa totu-unadata si a dilucida cestiunea pe calea publicitatei, ori candu se simte si acésta necesitate.

In siedinti'a sa din ³⁰/₁₈ Aprile acelu comitetu isi descoperi dorinti'a, cá cei siese articuli ai mei scrisi in cestiunea calilor ferate si publicati in „Romanulu“ din Aprile a. c. se se reproduca sí in patri'a nóstra in vreuna foia romanésca. Fiendu-c^à foile politice sémèna a fi ocupate preste mesura cu cestiunile dílei, cu afaceri curente, cu sciri locali, asia a remasu, cá se facemú locu dísiloru articuli in colónele acestei foi, destinate dupa opiniunea nóstra a se ocupa càtu mai desu cu cestiuni practice, fara care teoriile din scóle nu aru avea neci unu întielesu sí neci unu scopu. Non scholae, sed vitae discimus.

In cestiunea calilor ferate se jóca sí la noi in tempulu de fatia intrige càtu se p^ote de mari. Inte-

rese strinsu nationali, altele locali si éراسi altele multe personali au incurcatu si ametitu capetele multora, in càtu se nu mai scia, ce se mai intempla cu tiér'a loru sí cu densii. (Voru urma articulii nostrii din Rom.)

Thali'a si Melpomene in Transilvani'a.

(Fine).

In Septembre alu an. 1836 primindu eu amical'la invitatiune dela comerciantii din Brasiovu, pentru cá se le ajutu a infintia una scóla normala romanésca, deschidiendu apoi in 1838 aici si cele duóe foi periodice romanesci, nu sciu ce s'a mai alesu din „teatrulu nostru dela Blasiu,“ mi s'a spusu inse, cá vreo duoi ani ilu mai folosira unii teneri. Imi mai aducu aminte si de nesce scrisori, in care nu mai sciu cine denuntiá pe clerici, cá cei carii au succesu in seminariu dupa noi, isi batu jocu de acelea decoratiuni castigat cu banii publicului nostru, si cá de va merge totu asia, se va alege nimicu din ele. Am cutezatu a le scrie si a'i roga, cá se crutie acelea lucruri; am primitu inse dela vreo duoi insi unu respunsu scrisu in termini alesi atátu de bine, in càtu aceia aru fi potutu ocupa locu in orice pasquilu, precumu au esitu si in tempurile nóstre la moda. Mai tardú am aflatu, cá in adeveru acelea decoratiuni jacu aruncate intr'unu podu, unde le-au rosu siórecii in tóte partile loru. Asia dara anteiulu embrione de teatru romanescu transilvanu devení parte cuibu, parte nutrementu sióreciloru, éra memori'a lui fu pastrata càtiva ani de catra acelea boieróice din tienutulu Blasiulu, precumu era baronés'a Splényi dela Panade si altele, care invitate fiindu si-dumnealoru la „oláh teátrom,“ (cá pe atunci neci-unu unguru nu scia ce este szinház, ci numai teátrom), nu se potea mira destulu audiendu, cá in limb'a valacha inca se póte joca teatru, si cá aceea inaltiatu pe scena, suna multu mai frumosu, decâtu in gur'a curteniloru. . . . Apoi ce e dreptu, candu vei cauta bine, tenerimea de atunci neci cá se sbuciumá in modu atáta de naivu pentru infintiarea teatrului, decâtu din singur'a ambitiune, cá se arate romaniloru si neromaniloru, cá limb'a romanésca inca este frumósa, cá ea inca are dreptu la viétia si la cultura, cá ea (si pe atunci) cutéza se ésa in publicu, in audiulu lumei, ce pretende a fi cultivata. Tenerimea dintre anii 1831 si 1836 atáta pricepea, mai multu nu prea.

Pre candu me mutasem eu la Brasiovu, aici se aflá un'a societate dramatica germana bunicica; éra in urmatoriulu anu vení un'a societate de opere, totu germana, inse un'a din cele mai bune, din câte calcasera vre-unadata pe locurile acestea; cá-ci adeca acea societate venea dela Bucuresci, unde in lipsa de un'a italiana, fusese chiamata inadinsu dela Vien'a; éra apoi societatea mai inalta din Bucuresci tienea tocma si pe atunci multu la music'a vocala si instrumentala européna. Pana pe la a. 1848 limb'a germana era fórte puçinu cultivata in familiile romanesci din Brasiovu, cu tóte acestea la opera mergea mai

multe familii, pentru cá music'a este limba universalá, intielésa de toti, càti se bucura de audiulu musicalu. Intre acestea la Bucuresci incepuse a se forma inca din a. 1834 un'a societate romanésca sub protectiunea mai alesu a repausatului patricianu Ioanu Campineanulu, demnu de memori'a posteritateri pentru frumósele sale virtuti cetatiene. Acea societate se încercá in drame si in vodevile; unii brasioveni carii petrecea in Bucuresci, reintorcénduse spunea cá de unu lucru de raritate mare, cá in capital'a Munteniei este teatru romanescu. Noi cu dn. Cipariu veduseramu acolo vreo duoe piese reprezentate in a. 1836, ne sí luaseramu unele informatiuni despre starea „societatei filarmonice“ dela insusi Ioanu Campineanu, care cá si alti càtiva barbati de scientia, séu altumentrea de renume, ne primise cu multa ospitalitate si charitate. Din sum'a acestoru impregiurari se nascú ide'a, cá tenerimea romana din Brasiovu inca se se încerce a forma un'a societate de diletanti, de care sasii avea un'a. Inse care tenerime? Aici nu era neci liceu, neci seminariu, neci macaru gimnasiu romanescu, pentru cá se'ti alegi junisiori, sí destepti, sí adapati in scientie, ci erai constrinsu a recurge la tenerimea din clasa comerciantiloru, care fórte arareori este in conditiune de a se ocupa cu asia ceva. Se mai reflectamu inca si la prejudetiulu, la superstitiunea chiaru, ce domnea pe atunci la noi cá si pe airea si mai domnesce in parte pana in dio'a de astadi, asupra a totu ce se numesce teatralistu, actoriu, actritia, adeca tocma intru intielesulu si in spiritulu, in care se luá in antic'a Roma republicana cuventulu Histrio, séu in Europ'a de inainte de 1790 cuventulu Comediantu. Cu tenerimea de secsulu barbatescu ar fi mai mersu óresicumulu, éra cu cea de secsulu femeiescu un'a-data cu viétia nu. In fine totusi duóe familii de frunte se induplecara a lasa pe ficele loru, ambe de câte 11 ani, cá se jóce nesce role de copilitie. Dupace se castigá atata, cei duoi profesorasi de atunci pasiramu mai departe, adeca la colecta, cu scopu de a ne castiga cortine si alte lucruri necesarie. Adeca se ne intielegemu: pe atunci nu potea fi vorb'a, cá in asia numitulu teatru nemtiescu de aici se se dea representatiuni romanesci. In fine trei cortine si 3 parechi de sufite au fostu gat'a in Decembre 1838, inse facute pe creditu de repaus. Schnell, docente de pictura, pana candu se voru aduna banisiori din vendiarea biletelor, pentru cá din colecta nu a esitu mai nimicu. Asia in 7. Ianuariu 1839 (26. Dec.) s'a reprezentatu in Brasiovu prim'a piesa romanésca in sala ce se aflá pe atunci in casele lui Langer (astadi prefacuta si adaptata altumentrea). Subiectulu piesei nu'lu mai tienu minte, sciu numai atáta, cá era una piesa de salonu, tradusa de mine ce mai sciu eu de unde*), éra rol'a principala a unui ostasiu invalidu, care se aflá in sierbitiulu unui colonelu, o avuse repausatulu

*) In Nr. tr. am dísu, cá n'am pastratu nimicu din câte am scrisu pana in etate de 25 de ani. Uitasemu versurelulu Murasiu Murasiu, apa lina etc. si inca unulu pastorescu.

Andrieu Murasianu. Mic'a piesa placù atàtu de multu, in càtu dede familiiloru materia de conversatiune pe cîteva luni inainte. Acea generatiune mai vediuse unele piese reprezentate totu aici in Brasiovu intre anii 1821—1823, adeca pe tempulu fugei celei mari a moldavo-romaniloru, inse nu in limb'a romanésca, ci in cea elina; de aceea ómenii sî facea comparatiune intre acelu trecut si acelu prezentu alu loru. Acea placere inse fu insocita si de unu incidentu fòrte uritosu. Câtiva studenti de alta nationalitate se stracurasera in susu pe galeria. La esirea publiculu din sala unii din ei incepura se strige: Zwiebeltheater! Bläschtheater! Tenerimea romanésca mandra de succesulu seu, iritata prin insultele ce audise, incepù se impartia la pumni si ghiolduri, de unde se escà bataia de strata, care fu molcomita de betrani cu destula greutate, pentrucá in dio'a de s. Ioanu se reincépa cu atàta favóre, in càtu se vediù necesitatea de a cere patròla ostasiésca spre reinfrenarea ei, pentrucá la septeman'a se se reinnoiésca si a trei'a óra, candu apoi auctoritatile municipale in cointielegere cu rectoriulu colegiului evangelicu luara mesuri serióse in totu respectulu. Dela 1839 pana la 1855 s'au mai formatu in Brasiovu de cîteva ori societati de diletanti, pana candu tenerimea se incumetà a si incerca poterile sale si cu vreo duóe tragedii, precumu Regulus, Treidieci de ani din viét'a unui jocatoriu de carti s. a. Intr'aceea se induplecà un'a mama cu fetitiile sale a lua asupra'si cîteva role, cumu si 2 fetitie din alte 2 familii, acestea inse numai pentru càte una-data. Intre anii 1841—1844 diletantiu romani castigara unu sucursu bunicelu dela un'a societate unгурésca, care venise aici, pentrucá in limb'a magiara se nu póta face neci-una tréba, in càtu se si desfacù. Una cantarétia in vodevile si 2 barbati cunoscea binisioru limb'a romanésca, in càtu anume in vodevile mergea de suferitu.

Mai insemnamu, cà din an. 1841 inainte reprezentatiunile romanesci se dá in sala cea mare dela „Sóre,“ mai apoi tocma in teatrulu germanu din cetate, pentrucà acumu incepusera a se preface opiniunile ómeniloru. Inse nu tienu minte, cá se se fia jucatu in càte unu anu mai multe cá 2—3 piese, cà-ci de ar fi fostu mai multe, publiculu „ar fi obo-situ.“ Din momentulu in care teneric'a Thalia romanésca se vediù intr'unu edificiu, care 'si avea decoratiuni indiecitu mai multe decàtu era ale sale, (care costasera abia 400 fr. mon. conv.), priu urmare totu mai semená a teatru, acelea decoratiuni romanesci inca ajunsera pe urm'a celoru dela Blasiu, totu intr'unu podu, susu la capel'a romanésca din cetate, pentrucá si acestea se fia de culcusi si óreciloru si clotianiloru din „tier'a Barsei.“ Pe la 1855 neci urm'a loru nu se mai aflá.

Acela care ar avea placere se culéga si mai multe date despre fragedele incercari ale romaniloru din Brasiovu, de a prepara terenulu prin diletanti, incependu dela 1838 pana in dio'a de astadi — cà-ci

éca si estempu se mai formà un'a societate de diletanti, — adeca in cursu de aprópe treidieci si duoi de ani, nu are decàtu se foiésca prin Gazet'a Transilvaniei, mai alesu pe la lunile Ianuaru, Aprile si Maiu, pe unde va afla mai multe urme de succese, si mai maricele, si mai mititele; unu lucru inse nu va descoperi nicairi la generatiunea care se trece, cá adeca se'si fia deschisu vreuna data graiulu seu vre-unu omu dotatu cu stare materiala considerabila si se fia disu: Voiescu se lasu unu simbure de fondu sî pentru infientiarea unui teatru romanescu. Se vede cà cu tóte incordatiunile unoru ómeni din generatiunea ce merge apunendu, cu totu zelulu loru de a face, cá limb'a romanésca se resune nu numai de pre ambonu sî de pe tribuna, ci sî de pre scena, terenulu pentru acésta planta fòrte delicata inca nu este preparatu de ajunsu, sî ne tememu fòrte, cà Thali'a nu voiesce se'si aléga locu de residentia necairi, pe unde nu este sigura atàtu de protectiunea vigorósa a Minervei sî de ajutoriulu diurnu alu soriloru sale muse, càtu si sigura de loviturile barbare ale despotismulu, cá sî de insultele superstitiunei si ale prejudetiloru omenesci, care in Thali'a nu voiescu a recunósce neci-decumu simbolulu artei, ci numai pe reprezentant'a placheriloru brutali. Este prea adeveratu, cà adeptii si adeptele densei adesea 'iau compromis fòrte greu renumele sî o au degradatu pana pe treptele infime ale societatei omenesci, o au aruncatu din Olimpu de-a dreptulu in partile cele mai scàrnave ale cetatiloru mari, in càtu in acea stare degradata tocma sî amicii densei s'au genatu de apropierea ei. Totu asemenea este adeveratu, cà mai tóte musele se ferescu de acea parte a omenimei, care se simte nefericita si care spune la tóta lumea, cà este nefericita. Musele stau si intra numai pe acolo, pe unde intempina fetie ilarie, care sunt espresiunea indestularei si a óresicarui gradu de fericire pamentésca. La popórale ferecate in lantiuri, la individii moribundi, ele nu cauta ospitalitate si nu o acceptéza; neci am auditu vreuna-data, cá ele se'si fia opritu pasulu loru in regiuni si steppe domnite de barbaria, séu intre fientie omenesci orbite de superstitiuni secularie si inbrancite intru intunecimea neciintiei, pentrucà precumu atinseramu mai susu, ele fara ajutoriulu Minervei si fara protectiunea Vestei virgine, semena prea multu orfaneloru persecutate de sórtea rea. Tocma inse din cauzele aieptate aici, barbatiu carii voru fi simtiendu in peptulu loru vocatiunea de a prepara si la noi locuintia si asilu muselor si anume Thaliei, sunt datori a medita fòrte seriosu la conditiunile, fara a caroru implinire scopulu séu nu se va ajunge de locu, séu fòrte tardfu sî in modu fòrte imperfectu.

Aparitiunea dómnei Fanni Tardini, a domniloru Milo si Pascali dincóce de Carpati pe scen'a romanésca cu societatile dumnealoru dela a. 1863 incóce, adeca tocma de candu a inceputu se se audia aici limb'a romanésca si de pe tribun'a legislativa, remane

că se fia apretiată de catra vreuna alta pena, mai juna, mai vigorósa, mai apriga, decâtu ar potea se mai fia a nóstra vreuna-data. Venirea acestoru societati a facutu la noi unu feliu de epocha pe terenulu artei, ceea ce atátu criticulu, cātu si simplulu recensente nu va potea perde din vedere. Ele aflaseră terenulu preparatu cevasi. Pana la ce mesura l'au preparatu densele, si pe ce trépta va fi standu astadi desvoltamentulu gustului pentru arta, acésta are se ni-o spuna si unulu si altulu.

Din catagrafi'a facuta pe 31. Decembre 1869.

Conscriptiunea locuitorilor din tierile sí staturile imperiului numitu pana eri austriacu, éra astadi austro-ungurescu, trebuie se ne intereseze in totu tempulu si din tóte punctele de vedere. Acea conscriptiune, séu catagrafia, numeratura de poporu, este, cumu amu díce, inchiaieta cu terminu de 31. Dec. 1869, inse nu este inca cunoscuta in totalitatea sa, din cauza că birourile statistice inca nu avura tempu de ajunsu spre a culege, ordiná sí sumá intregulu materialu immensu adunatu din acea operatiune; apoi fienducă se póte presupune, că acelea lucrari voru cere tempu si mai multu pana la definitiv'a loru inchiaiere, credemu că nu va fi de prisosu a comunica la loculu acesta unele date statistice, căre apucara a fi constatate si autenticate pana in Maiu a. c.

In Ungari'a cu Banatulu, in Transilvani'a, Croati'a si Slavoni'a, inse fara confiniulu militariu, numerulu locuitorilor a fostu 15 milióne si 5000, prin urmare cu vreunu milionu si diumetate mai multi, decâtu in anulu 1857, candu se facuse numeratur'a din urma. Cumu se inpartu acesti locuitori dupa nationalitati si confesiuni? Dupa nationalitati? A lipsitu acésta rubrica, prin urmare va remanea locu la conjectura. Dupa confesiuni? Numeratur'a va fi autentica, déca se va compara, colationa, cu matriculele bisericesci, atunci sí dóra neci atunci.

Din tierile germano-slave (Cislaitani'a) e cunoscutu pana acuma numerulu locuitorilor din cele mai multe cetati si orasie mari si mici, din care noi insemnamu numai pe acestea:

In archiducatul austriacu inferioru.

Vien'a	622087
Comunele din apropierea Vienei	203078
Wiener-Neustadt	18077
Celelalte orasie din Austri'a inferioare au dela câte 4000 pana la 8500 locuitori.	

In Austri'a superioare.

Lintiu	30519
Steier	13392
Ischl	7126
Vels	6827

In ducatul Salisburg.

Salisburg (Salzburg)	19325
--------------------------------	-------

In Stiri'a (Steiermark).

Gratiu	80732
Marburg	13085
Leoben	5091
Cilli	4203

In Carinthi'a (Kärnten).

Clagenfurtu	15200
Ober-Willach	5723
Feldkirchen	5316

Carnioli'a (Krain).

Laibacu	23032
Gurkfeld	6000

Triestu, Goritiu si Gradisc'a, Istria.

Triestu (Tergestum) cu miculu seu tienutu	1200050
Goritiu (Görz)	16823
Cherso	8095
Castelnuovo	7423
Dignano	6405

Tirolu si Voralberg (Predealu).

Enipontu (Innsbruck)	16810
Tridentu (Trientu)	17003
Bozen	9357
Dornbirn	8486
Levico	6250
Hall	5022

Boemi'a.

Praga	157275
Pilsen	23681
Reichenberg	22394
Budweis	17465
Smichov	15401
Warnsdorf	14400
Eger	13441
Carolinenthal	13387
Kuttenberg	12764
Kladno	11066
Aussig	10933
Teplitz (ape minerale)	10174
Leitmeritz	10023

Mai sunt alte 13 orasie, dintre care cea mai poporata, adeca Przibram, are 9825, éra cea mai mica, adeca Königgrätz, are 5410 locuitori.

Din acestea cifre inca se cunosce, ce minunatu de bine este reprezentata burgesi'a cu avutiile sale in Boemi'a, alu carei teritoriu este mai micu decâtu alu Transilvaniei.

In Moravi'a.

Brünn	73464
Iglau	20112
Prosznitz	15717
Olomutiu (Olmütz)	15231
Sternberg	13479
Znaim	10600
Kremsier	9823
Neutitschein	8645
Schönberg	7285
Prerau	7000
Zwittau	5781

In Silesi'a.	
Tropavi'a (Troppau)	17134
Bielitz	11059
Jägerndorf	8407
Freudenthal	6440
In Galiti'a.	
Leopole (Liow, Lemberg)	87105
Drohobycz	16884
Przemysl	15400
Iaroslav	11166
Suiatyn	10598
Horodenka	10000
Sandec-nou	9800
Bochnia	8040
Grodek	8000
Biala	6558
In Bucovin'a.	
Cernauti	34000
Radautiu	9007
Sucév'a	7436
Seretu	6486
Cutiuru-mare	6149
Campulungu	5521

Se ne reintórcemu la Vien'a.

Unele diaríá, între care sî „Osten,“ au relevatu cu totu dreptulu inpregiurarea, cá aprópe diumetate numerulu locuitoriloru din Vien'a este venitu si asiediatu acolo din alte provincii ale monarchiei si chiaru din alte staturi, cumu si cá acei asia numiti „straini,“ in parte mare a loru sunt de nationalitati diverse de cea germana. Poporimea venita din provinciile monarchiei întregi si locuitoria in Vien'a consta din 125213 barbati si 113001 femei, in suma 238214. Era din tieri straine sunt barbati si femei 22218

Totalu 260432

Din Boemi'a sunt cei mai multi veniti la Vien'a, adeca 54520 barbati si 47022 femei, adeca 101542. Din Moravi'a inca sunt multi asiediatu in Vien'a, adeca 29058 barbati si 28109 femei. Din Ungari'a se afla in Vien'a 19317 barbati si 18197 femei. Din Transilvani'a numai 582 barbati si 311 femei. Si asia mai departe.

Dupa raportulu ministerialu din 24. Maiu poporimea Translitaniei este acésta: In Ungari'a 11109192, in Transilvani'a 2109107, in Croati'a si Slavoni'a 1015906, in confiniu milit. 1185033. Totalu 15429238.

Ad Nr. prot. 122/131—1870.

Dela comitetulu asociat. trans. pentru literatur'a etc.)*

R a p o r t u.

Comisiunea esmisa in siedinti'a comitetului din 2. Nov. 1869 § 120 cu scopu de a se consultá asu-

*) Trimisa la Red. in 1. Iuniu, cá aclusu la protoc. sied. Nr. 131 din 12. Maiu a. c.

pra modalitatiei punerei in lucrare a concluseroru aduse de adun. gen. dela Siomcut'a mare in privinti'a proiecteloru coprinse in disertatiunea dlui secret. minist. Lad. Vajda intitulata: „Câteva cuvente de-a dá espresiune solena recunoscintei nóstre catra barbatii nostri prea meritati etc.“ si totu-odata a'si face propunerile sale in obiectulu din cestiune, — n'a lipsitu a'si dá tóta silinti'a spre a corespunde dupa potentia insarcinarii sale. Deci in siedinti'a sa din 26. Martiu a. c., luandu la pertractare si consultare seriosa, obiectulu din cestiune, a devenitu la acea convingere, cá spre a poté corespunde chiamarei sale, e de lipsa a studiá inainte de tóte, atátu disertatiunea susu amintitului dn. secret. minist., cátu si proiectulu comisiunei resp. a adun. gener. Ceea ce facundu din parte'si, vine cu tóta onórea a'si face raportulu si resp. propunerile sale cu privire la resp. puncte din conclusulu adun. gen. in urmatóriele, si anume:

I. Adunarea gener. prin conclusulu seu de sub p. XXI. lit. a) dispune, cá se se faca unu album despre biografiile barbatiloru nostri celoru mai eminenti, carii s'au distinsu prin fapte pentru inaintarea literaturii si culturii nationali, insarcinanduse comit. asoc. a face spre scopulu acesta, pregatirile necesarie, si a susterne la viitori'a adun. o propunere in privinti'a modalitatiei efectuiri corespunditorie.

Comisiunea recunósce importanti'a cea mare a acestui conclusu din tóte punctele de vedere, recunósce si acea, cá spre a se póte aduce in deplinire dupa meritu si cuvenentia, se recere mai inainte de tóte procurarea materialeloru si a dateloru necesarie, date autentice, sigure si afara de tóta indoiél'a, care se oglindeze cu tóta fidelitate, sórtea, faptele, lucrarile, opurile, spiritulu aceloru caractere mari, pre care voimu a le eternisá si a le propune presentelui si posteritatiei nóstre, cá modele, cá ecsemples de imitare, insufletire, stima, apretuire si admiratiune; se cunóscemu si epoc'a si inpregiurarile, in care au traitu, au lucratu, s'au luptatu, séu cá au si suferitu in interesulu promovarii culturii si literaturii, si prin urmare a inaltarii si fericirii nationali; aceste date in sensulu mai susu indigitatu, in cátu e cunoscutu comisiunei, pana acumu in parte insemnata ne lipsescu; deci e de lipsa a ni le procurá cu ori-ce pretiu, ér procurarea se póte esoperá, dupa modest'a-ne opiniune, numai cu concursulu totororu barbatiloru competenti in asta privintia, concursu impreunatu chiaru si cu sacrificia materiali din partea asoc.

Deci dara comisiunea avendu in vedere motivele espuse, e de acea parere, cá pana candu ne lipsescu datele recerute, nu se póte compune neci albumulu de biografiile barbatiloru eminenti, asia dupa cumu ar pretende meritu, demnitata si importanti'a ataroru caractere, pre care voimu ale perená si dupa cumu se cuvine, cá o natiune demna, se'si manifeste respectulu, stim'a, veneratiunea si devotamentulu seu, facia cu virtutile si faptele ilustriloru si prea meritatorulu sei barbati.

Prin urmare subscris'a comisiune crede, că realizarea susu-atinsului concludu alu adunarei gen. nu s'ar poté ajunge mai cu inlesnire, mai siguru si mai corespundietoriu scopului, decâtu pre calea concursuale, pentru aceea isi ia voia a face aceea umilita propunere, că comitet. asoc. se benevoiésca a recomandá viitórei adun. gen. escrierea de premia pentru elaborarea de biografii, relative la aceli barbati re-pausati, ce merita a se eternisá din partea natiunei. Opurile intrate astfelu, censuranduse si aprobanduse, se se tiparésca pre spesele asoc. punenduse in fruntea biografiei fiacarui barbatu destinsu, si portretulu aceluia, potenduse acela procurá pre câtu se póte mai genuinu.

Comisiunea crede, cumu-cá asoc. nóstra pre calea indigitata, deveniendu in posesiunea unui albumu, pre câtu se póte de fidelu, macaru a unoru dintre barbati sei celi mai destinsi pre terenulu culturai si literaturai nationale, prin acésta totu-odata s'ar poté realizá mai cu efectu, si celelalte dorintie si resp. propuneri ale dlui diserente, recunoscute si de comis. resp. a adun. gen., propuneri relative la eternisarea memoriei barbatiloru distinsi prin monumente sepulcrali, fundatiuni pre numele loru etc.

Catra acésta comisiunea este convinsa, cumu-cá asoc. si comit. seu cá organe nationale, isi tienu de o datoria sacra, si pana candu s'ar poté statori susu atinsulu albumu, carele recere studiu, sacrificia si midiolóce, a sprijini din partele cu tóta puterea si influenti'a sa morala tóte acele midiolóce si cali, care potu conduce la realizarea scopuriloru nobile, tientatórie la glorificarea si eternisarea barbatiloru nazionali, ilustru si meritati, conformu chiaru si dorintiei espresse de susu laudatulu dn. secret. minist. in disertatiunea sa.

II. Prin concludulu de sub p. XXI. lit. d) adunarea gen. a decisu: se se faca unu registru (o forma de carte de auru), in care se se introduca numele acelora, cari se distingu prin beneficia, pentru inaintarea literaturai rom. si culturai poporului rom., incredintienduse conducerea acestui registru comitetulu asoc., cu indatorirea, cá la fiacare adunare gen., se tréca in raportulu seu, si relatiunea numeloru aceloru benefacatori, pre cari in decursulu anului, i-a aflu demni, cá se se fia introdusi prin asoc. in proiectatulu registru séu carte de auru, ceea ce nu se va poté inse intemplá decâtu numai dupa aprobarea adun. gen.

Comisiunea e petrunsa de efectulu salutariu alu acestui concludu, déca s'ar poté realizá, cá-ci prin acésta s'ar dá unu tributulu meritatu de recunoscintia, aceloru barbati distincti ai nostri, carii se eterniséza prin spriginirea asoc. si instituteloru nóstre de cultura si literatura, prin crearea de stipendia, prin fundarea si ajutorarea instituteloru de invetiamentu, séu prin alte sacrificia materiale facute si facunde in interesulu culturai poporului nostru, si fiendu-cá atari beneficia si sacrificia au de scopu, latirea culturai si bunei stari preste totu, intre poporulu nostru, pentru

aceea asociat. cá asiedimentu nationale, neci cá poté, fara de scuitórea datoriei sale morale, se remana indiferente fatia cu recunoscintia, stim'a si apretiuirea datorita ataroru barbati; pentru aceea comisiunea e de opiniune, cá se se si duca dupa potentia, in deplinire adeseori mentionatulu concludu.

Comisiunea cugeta, că acelu concludu s'ar poté realizá asia, déca comitetulu in decursulu anului si ar procurá datele si informatiunile necesarie despre benefactorii si fundatorii nazionali, celi mai distinsi, si acestea date s'aru poté castigá atátu nemidiulocitu prin comit. mai alesu in ceea ce privescu sacrificiele atingátórie de interesulu asoc., câtu si pre calea diuariloru nationale, care nu trecu cu vederea atari fapte generóse si nobile, si le aducu la cunoscintia publicitatiei, si in fine, mai alesu pre calea despartimenteloru cercuale ale asoc., cumu si prin a altoru barbati competenti si interesati de sacrificia publice. Din motivele aceste deci, comis. afla cu cale a propune, cá acestu concludu, in interesulu generalisarei aceluia, se se impartasiésca pre calea diuariloru romane in totu cuprinsulu seu, cu resp. despartimente cercuale ale asociat., cu rogarea de a relationá din tempu in tempu, despre atari benefacatori si sacrificatori, aratandu cu esactitate si sumele sacrificieloru, ajutorieloru séu fundatiuniloru facute, cumu si scopulu destinatiunei acelora.

Ér comitetulu pre bas'a ataroru relatiuni esacte ducendu unu protoc. speciale, se raportéze la fiacare adun. gen. despre atari benefacatori, cari meritéza distinctiunea si apretierea natiunei, si apoi dupa urmat'a aprobare a adun. gen., numele loru se se tréca in asia numit'a carte de auru, pre langa o scurta notitia biografica, alaturanduse la aceea, dupa potentia si portretele respectiveloru.

Atare carte de auru se fia adjustata intru unu modu pre câtu se póte mai gustuosu, asia câtu si form'a se corespundia numelui.

III. Adunarea gen. prin concludulu de sub p. XXI. lit. g) a decisu, cá in favórea ajutorarei starii materiale fórté mesere a romaniloru locuitori in partile muntóse cu totulu neproductive, se se provóce membrii asoc., cari locuescu in atari tienuturi si cunoscu relatiunile locali, cá se adune unele date necesarie, cumu suntu: a) numele aceloru tienuturi si comune, care se afla intre impregiurari mai vitrege in privinti'a procurarei midiolóceloru de traiulu vietiei; 2) caus'a si gradulu lipseloru observate; 3) starea agriculturai, culturai viteloru si a industriei; 4) soiulu producteloru brute; 5) in câtu se pórtá cu aceste negotiataria si in câtu se intrebuintiéza de fabricate, si in fine 6) care suntu acele producte brute, ce remanu in resp. tienutu de totu nefolosite si cari prefacute in fabricate, s'ar poté manuá cá negociu? Aceste date se le comunice comit. asoc., carele apoi se faca in privinti'a acésta si se susterna la adunarea gener. fiitoria, unu proiectu precisu.

Comisiunea consultanduse asupra modalitatiei pro-

curarei datelor recerute in punctele mai susu insemnate, a devenitu la convingere, cumu-cà, dupace asoc., are degia comitete cercuale infintiate si infintiande in totu teritoriulu asoc., celu mai corespundietoriu midilocu pentru procurarea susu-amentiteloru date ar fi, cá comit. centralu, se se adreseze in asta privintia catra comitetele din departiementele cerc. ale partiloru muntóse si neproductive, pentru aceea si face propunerea, cá conclusulu resp. alu adunarei gen. comunicanduse cu despart. cerc. ale muntiloru apuseni, totu-odata acela se se poftésca, cá se asterna incóce càtu mai curendu datele necesarie, indigitate in p. 1—6 din cestiunatululu conclusu, cá asia apoi acestu comit., pre bas'a acelor date, la tempulu seu, se póta elaborá unu proiectu despre modulu, ce amesuratu impregiurariloru asoc., 'lu va afiá mai corespundietoriu, spre a veni, dupa potentia, in ajutoriulu imbunatatirei starei materiale a locuitoriloru romani din muntii amentiti, care proiectu apoi se va substerne adunarei gen. spre ecsaminare si aprobare.

Sibiú, 26. Martiu 1870.

Bradú, capit. Rosc'a, senat. I. V. Rusu, m. ref.

Cartile daruite dela tipografi'a statului din Bucuresci.

In Nr. 23 alu Transilvaniei din 1869 s'au publicatu catalogulu cartiloru trimise din porunc'a dlui M. Cogalniceanu, fostu ministru de interne, spre a se inparti pe la bibliotecele si institutetele romanesci. Acelea carti s'au inpartitu de multu. — Dara fiendu-cà din unele parti totu se mai ceru din trensele; ne vedemu indemnatu a publica aici tóte adevierintiele càte ne venira nóue din Transilvani'a in acésta afacere, pentrucà cele din Ungari'a nu s'au inpartitu din Brasiovu, ci conformu ordinulu datu dela Bucuresci, s'au inaintatu tóte la Pesta, de unde s'au si inpartitu. Adevierintiele càte ne venira sunt acestea: Nr. 107/1869.

Prea onoratului Domnu Georgie Baritiu!

Marinimós'a ingrijire a ilustriloru si prea stimatiloru frati din Romani'a, prin care s'a ordonatu din partea dlui ministru alu afaceriloru interne de acolo cu Nr. 14551 la directiunea imprimariei statului, impartasirea càtu a bibliotecii si a scóleloru nóstre cu cartile didactice si juridice, càtu si a scóleloru normale din Satulungu si Zernesci cu cartile didactice, care sunt in list'a ce o am priimitu cu pretiuit'a charthia a on. domniei vóstre din 6. ale lunei presente, specificate, ne-a ridicatu cu atátu mai multu simtiemintele de recunoscintia si profunda multiamire, cu càtu buna-vointi'a si ajutoriulu de care ne bucuramu din partele, este celu mai puternicu sprijinu alu institutului nostru de invetiamentu, dela care mai cu séma depinde prosperarea culturei si fericirei acelor, carii se nutrescu in elu.

Deci ve inpartasimu on. domnule, cá s'a dispusu din partea subscrisei eforii, se vi se rebonifice spesele cu priimirea acelor carti inpreunate, in moneda sunatóre cu 10 fr. 41 cr., adeca diece fiorini 41 cr. v. a., si totu-odata se se ridice dela on. dumneavóstra acele carti.

Avemu onóre a ne desemná ai on. dn. vóstra, Efori'a scóloru centrale romane ort. resaritene

Damianu Datco,
presiedinte.

Brasiovu, 15/3. Noembre 1869.

Cumucà cartile iuridice si didactice insemnate in acést'a lista, si anume: càte 4 ecsemplaria pentru Sibiiu si tienutu, éra càte 2 ecs. spre a se inaintá la Blasiu in primirea dlui canonicu Tim. Cipariu, s'au primitu in toama, fara de neci o scadere, se adeverece prin acést'a. Sibiiu, in 25. Nov. c. n. 1869.

Dela secretariatulu asoc. trans.

I. V. Rusu mp.

secret. II. alu asoc. trans. rom.

Multu stimate Domnule!

Nu e de multu, precumu este binecunoscutu si domnieitale, de càndu dupa multe osteneli si necasuri, cu ajutoriulu lui Ddiu ajunseramu a infintiatá si in comun'a nóstra Zernesci un'a scóla primaria cu trei invetiatori.

In urm'a acésta amu pusu si bas'a infintiari unei bibliotecii pre langa acésta scóla, precumu trebue se fia de acestea la tóte scólele; dara toama pe candu meditámu mai seriosu, cá intr'atata lipsa de midiulóce, in care ne aflamu, unde se alergamu dupa ajutoriu spre acestu scopu, si pe candu cugetámu a ne întórce privirea catra fratii nostri din Romani'a, care se pare a'si fi uitatu de noi, — tocmai intre acestea momente serióse, intre acestea impregiurari grele ne suprinse unu daru de 96 bucati carti didactice si juridice din tipografi'a statului Romaniei, ce l'a facutu dn. ministru de interne tenerei nóstre bibliotecii scolare prin staruinti'a dtale. Credu cá veti intielege, càta bucuria ne-au causatu nóue acésta aducere aminte de noi din partea fratiloru nostri din Romani'a, mai alesu déca veti considerá, cá au fostu primita cu amóre fratiésca din partea a loru nostri.

De aceea dara subscrisulu a si primitu dela efori'a scolaru placut'a insarcinare, de a descoperi dlui ministru de interne din Romani'a prin prea-onor. dumneata adanc'a loru multiamita si recunoscintia, dara si a asigurá pre dn. ministru, cá vomu face cá se scia si se cunósca tóta tinerimea nóstra scolaria si prin ea si posteritatea din acésta comuna romana, binefacerea dlui ministru pentru scól'a nóstra, ér pe dta te rogu se binevoiesci a me considerá si mai departe

Alu prea-onor. dtale sinceru stimatoriu
Zernesci, 13. Nov. 1869.

Ioanne Comsia,
preotu gr. or.

Din distr. Fagarasiului, dela bibliotecele, carora s'au trimisu: Cumu-cà acestea mai susu specificate carti scolastice in buna stare s'au primitu in bibliotec'a nóstra, cu gratitudine se adeverece.

Dela efori'a scólei capit. greco-cat. din Ohab'a Fagarasiului
in 4. Dec. 1869.

Nicolau Raicu,
par. in Sinca si presied. efor.,
condec. cu cruce de arg. cu
coróna pentru merite.

Iosifu Popu,
dir. scolare si secret. ef.
Vidi Ioane Antonelli,
vicariu foraneu.

Nr. 4325.

Cumu-cà aceste carti le-amu priimitu in stare buna si s'au petrecutu in inventariulu bibliotecii oficiolatului districtuale, cu gratitudine adevierimu.*)

Dela oficiolatulu distr. Fagarasiu in 24. Nov. 1869.

I. G. Codru Dragusianulu,
vice-capit. dirigité.
Teofilu Francu,
vice-not. distr.

*) La bibliotec'a distr. s'au datu numai carti juridice dupa catalogulu ce s'a vediutu publicatu. Red.

Cumu-cà aceste carti s'au priimita in stare buna, cu gratitudine se adeveresce. Dela efori'a scólei capitale Radu Négru. Fagarasiu, 19/24. Nov. 1869.

Presidiulu eforialu
Petru Popescu,
protop gr. or. I. alu Fagaras.
Ioane Dim'a Petrasicu,
direct. scólei si secretariu efor.

Clusiu, 9. Februaru 1870.

Prea stimate Domnule!

La multa pretiuit'a domniei vóstre epistola din 25. Dec. c. n. an. tr. amu onóre a ve respundé numai acumu; din cauza cà cartile trimise de stimatu d-vóstra, donate de dn. Cogalniceanulu, ministrulu de interne din Romani'a numai aséra le-amu primitu; de locu desfacéndu láditi'a amu si luatú unu ecsemplariu pentru societatea nóstra de aici, dupa catalogulu ce ati binevoítu a'lu publicá in foi'a Transilvani'a Nr. 23 1869. Ér cele dóue ecsemplarie lasandule in laditia, dinpretina cu cele 50 ecsemplarie despre betia, asia pachetate cu lada cu totu data ocasiune le voiu trimite la vener.-consistoriu din Gherl'a, care credu, cà dupa primire de locu ve va si incunoscentiá.

Dorindu stim. d-vóstra si un'a adeverintia despre primirea acestora, cá la tempulu seu se ve puteti legitimá inaintea respectiviloru, am onóre a ve alatura aici una adeverintia despre primirea cartiloru de ceea parte amentite.

Celu mai umilitu sierbu
Gregoriu Chifa,
adm. par. in Clusiu.

Adeverintia.

Despre aceea, pre cumu-cà din cele treidiecei ecsemplarie do carti, donate de dn. Cogalniceanu, ministrulu de interne alu Romani'e, pentru bibliotecele instituteloru de invetiamentu si ale societatiloru literarie din Transilvani'a, Ungari'a si Banatu, incredintiáte dn. Georgiu Baritiu spre a le distribui respectiveloru societati, unu ecsemplariu din acele, dupa catalogulu insemnatu in „foi'a Transilvani'a“ Nr. 23 ex 1869 1. Dec. c. n. societatea romana de lectura din Clusiu le-au primitu, prin acésta adeverediú.

Clusiu, 9. Februaru 1870.

Gregoriu Chifa,
adm. paroch. si bibliot. societ. rom. lit. din Clusiu.

Nr. 2863/1763.

Spectatului Domnu Georgiu Baritiu in Brasiovu!

La prea-stimat'a scripta a spectatei d-vóstre ddo. 9. Nov. a. c. in privinti'a cartiloru juridice si didactice in limb'a romana tiparite la Bucuresci si gratuite impartinde in Transilvani'a, Ungari'a si Banatu pre sém'a biblioteceloru dela institutele romane de aici, — rescriindu, cu tóta increderea ti se face cunoscutu, cà acestu consistoriu cu bucuria si pre langa adanca multiamita primesce cartile destinate, pentru institutele din ambitulu acestei diecese, si pentru portulu acelora sub alaturati ti se trimitu 7 fr. 60 cr. v. a. facéndu-ve cunoscutu si acea impregiurare, cà din cartile céle pedagogice, destinate pentru scólele din Nasaudu, acestu consistoriu a destinatu diumatate pentru preparandi'a gr. catolica din Gherl'a, dupace preparandi'a gr. cat. din Nasaudu s'a stramutatu aici la Gherl'a.

Intre altele cu deosebita stima remanemu. Din siedinti'a consistoriale tienuta in Gherl'a la 13. Nov. 1869.

Ioanne Anderko,
vic. gen. capit.

Z. 78. 1869/70 R. A.

Sr. Wohlgeboren dem Herrn Georg Baritiu, erstem Secretär der siebenb. Association für Literatur und Cultur des roman. Volkes in Kronstadt.

Am 20. vorigen Monats erhielt das unterzeichnete Direktorat durch den 2. Secretär des rom. Bildungsvereins, den geistlichen Herrn Rusu schriftlich die freundliche Anzeige, dass von den, durch den fürstlich-romänischen Herrn Minister des Innern zur Vertheilung an Lehrinstitute dieses Landes Eueren Wohlgeboren zugesandten verschiedenen, in romanischer Sprache verfassten Druckschriften, Euer Wohlgeboren mit 40. Numern juristischen Inhalts auch die Bibliothek der hiesigen königl. ungarischen Rechtsakademie gütigst bedacht hätten, und dass diese Schriften in der Kanzlei der siebenbürgischen romanischen Association zur Empfangnahme bereit liegen.

Indem das unterzeichnete Direktorat dieses schöne Geschenk und noch mehr die edle Absicht vollständig würdigend, dasselbe in Empfang genommen hat, kann es nicht unterlassen, den innigsten, achtungsvollen Dank im Namen dieser Rechtslehranstalt dafür auszusprechen und seine zuversichtliche Hoffnung darüber anzudeuten, dass diese Gabe, welche ein Fach und eine Sprache betrifft, in denen die hiesige Bibliothek bisher nur äusserst wenig besitzt, nicht nur unsere romanischen Studirenden mit den Gesetzes Gegenständen des nächsten Nachbarstaates bekannt machen, sondern auch unseren übrigen hier studirenden Vaterlandssöhnen neben jenem Vortheile zugleich die beste Gelegenheit bieten wird, nach und nach auch unsere dritte Landessprache und die mit schätzenswerthem Eifer sich erhebende romanische Literatur einzutüben und sich, wie es für jeden Siebenbürger, ganz besonders aber für den Juristen nothwendig ist, zu eigen zu machen.

Genehmigen Euer Wohlgeboren neben dem wiederholten Danke den Ausdruck unserer besonderen Achtung.

Das Direktorat der königl. ungar. Rechtsakademie.
Dr. Müller.

Unu ecsemplariu a fostu destinatu pentru redact. acestei foi, pentru cá ertandu'lu spatiulu si tempulu, se faca recensiuini asupra mai multora din acelea carti; inse si din acesta s'au inpartitu multe bucati, mai alesu pe la teneri de buna sperantia, cumu si la câte unu barbatu de un'a séu alta specialitate.

Cartile tóte au cumpanitu aprópe diece centenarie. Spesele transportului, ale vamei si revisiunei la pasulu Temisiu, platite pre langa boleta, apoi spesele transportului dela Brasiovu inainte in diferite directiuni, s'au coperitu dupa una repartitiune cospundietória. Cele 4 ecs. trimise la on. comitetu s'au inpartitu pre cátu scimu: la bibliotec'a asociatiunei, la seminariulu archier. gr. res., la Resinariu si Orlatu.

GRAMATEC'A LIMBEI MAGIARE

pentru clasile gimnasiai inferioari, precumu si pentru privati, de Octaviu Baritiu, prof. gimn. in Naseudu. Edit. II. Emendata si amplificata. Pret. 70 cr. v. a. Clusiu, 1869. Editoriu si provedietoriu I. Stein.

MAGYAR-ROMÁN ZSEBSZÓTÁR.

Tanodai és magán használatra. Irta Baritiu Octav, gymnásialis tanár Naszódon. Ára 1 frt. Kolozsvárt, 1870. Stein János muz.-egyleti könyvtáros sajátja.

Atátu acestea, càtu si alte carti romanesci se potu trage pentru comitate prin librari'a I. Stein.